

RYLANDS NÜSHASI KUR'AN TERCÜMESİNE GÖRE TÜRKÇE'NİN UNUTULAN SOYUT KELİMELERİ

ACCORDING TO RYLANDS COPY QURAN TRANSLATION OF FORGOTTEN ABSTRACT WORDS OF THE TURKISH LANGUAGE

Teoman GÜNEŞ

Öz

Kur'an-ı Kerim tercümeleri, Türkçenin söz varlığıyla ilgili yapılan çalışmalar için büyük bir önem arz etmektedir. Kur'an-ı Kerim gibi dini ve felsefi metinlerin tercümesi oldukça güç bir iştir. Mütercim hem ifade gücü yüksek bu metinleri anlatım zenginliğini koruyarak aktarabilmeli hem de "Allah'ın kalamını" yanlış çevirerek günah işlememelidir. Yeni kabul edilen dinin, halka doğru anlatılabilmesi için titizlikle yapılan bu çeviriler, tarih boyunca unutulmuş ya da anlam değişimine uğramış kelimelerin, dönemindeki manalarını kavrayabilmek için başvurulabilecek en güvenilir kaynaklardır. Türkçenin günümüzdeki söz varlığı incelendiğinde soyut isimlerin büyük bir oranda Arapça ve Farsça kökenli olduğu görülecektir. Edebi ve bürokratik dilde İslamiyet'in kabulünden sonra gerek dinî gerek sosyo-kültürel sebeplerle Türkçe sözcüklerin yerine Arapça ve Farsça eşanlamlıları tercih edilmeye başlamıştır. Arapçanın döneminin gelişmiş bir bilim, sanat, hukuk dili olması kaçınılmaz olarak Türkçeyi etkilemiştir. Farsça ise edebî dilinin zenginliği sayesinde zamanla Türkçe üzerindeki tesirini arttırarak geçen yüzyıllar içinde birçok Türkçe kelimenin unutulmasına sebep olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kur'an Tercümesi, Rylands Nüshası, Soyut Kelime, Söz Varlığı

Abstract

Quran translations are important for studies related to the vocabulary of Turkish. Translations of religious and philosophical texts are very difficult task like Quran. The translator should translate by preserving the meaning of the remarkably expressive texts and also should not commit to sin by translating "God's words" wrong. The translations that are made carefully to describe the newly adopted religion to the public correctly, are the most reliable sources to understand the meaning of the words of the period that are forgotten or varying meanings throughout history. If Turkish vocabulary is examined today, the abstract names will be seen that a large proportion of Arabic and Persian origin. Arabic and Persian synonymous began to be preferred instead of Turkish words in literary and bureaucratic language after the adoption of Islam to religious and socio-cultural reasons. In that period, Arabic has affected the Turkish Language inevitably because of sophisticated science, arts, law language. Due to the enhance of literary language, Persian by increasing the effect on the Turkish in the course of time, it has led to many Turkish words to be forgotten in mind over the last century.

Key Words: Translation of Quran, Copy of Rylands, Abstract words, Vocabulary

1. Giriş

Kuran-ı Kerim, X. yüzyıl ortalarına kadar herhangi bir dile çevirilmemiştir. Türk kumandanlarının idaresi altında bulunan Samanoğulları zamanında (M. 876-999) E. Mansur b. Nuh Maverünnehr'deki bilginlerden fetva alarak *Tebari Tefsiri*'ni ve Kuran'ı Türk ve Farslardan kurulu bir bilim heyetine Farsça olarak çevirtmiştir. (Zülfikar, 1974: 179)

Kur'an'ın ilk Türkçe tercümesi ise Zeki Velidi Togan'a göre, Samaniler zamanda, bir heyet tarafından Tabarî Tefsiri esasında vücuda getirilen Farsça satır arası tercümesine tevafuk etmekte ve ona dayanmaktadır. (Zülfikar, 1974: 179)

Fuat Köprülü ve ona dayanan Abdülkadir İnan'a göre ise Kur'an'ın ilk Türkçe tercümesi, Farsça tercümeden yaklaşık yüz yıl sonra, yani XI. yüzyılın ilk yarısında yapılmıştır. Bu ilk tercümeden sonra Kur'an'ın hem Doğu Türkçesiyle hem de Batı Türkçesiyle birçok tercümesi yapılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinin ilk devresi olan Selçuklular zamanında ortaya konan eserler arasında Kur'an tercümelerine rastlanmaz. Kur'an'ın Anadolu Türkçesine tercümelei Beylikler devrinde başlamıştır. Bu ilk tercümelei de tefsirli tercüme olup, genellikle bazı kısa surelerin ve bir kısım âyetlerin tefsirleridir. Bunlar da Fatiha Tefsiri, İhlas Tefsiri, Yasin Tefsiri, Tebareke Tefsiri, Amme Cüzü Tefsiridir. (Özkan, 2011: 3)

Kur'an tefsirleri üzerinde yapılan çalışmalar kısaca şöyledir:

A. Mingana, satır arası tercümeli nüsha ilk olarak onun tarafından tanıtılmıştır. C. F. Seybold, M. Cl. Huart, Richard Hartmann, W. Barthold, M. J. Schacht, Ananiasz Zajaczkowski, A. K. Borovkov, G. M. Meredith-Owens, A. A. Semenov, János Eckmann, Muhammed Hamidullah, Karl H. Menges, Robert Dankoff, V. L. Ménage, Andras J. E. Bodrogligeti, Ralph Jaekel Kur'an tercümeleri üzerine çalışmış yabancı Türkologlardır.

Zeki Velidî Togan, 1914'te Türkistan'da bulduğu "Anonim Tefsir" hakkındaki ilk malûmatı vermiştir. Fahir İz, "Uygurca Kur'an Tercemesi"ni hazırlamıştır. Abdülkadir Erdoğan, Adalet Bakan, Macit Yaşaroğlu tavsif, transkripsiyon çalışmaları yapmışlardır. Abdülkadir İnan tetkik, tanıtım ve yayınlama gibi çok önemli çalışmalar yapmıştır. Osman Keskiöglü ve Zeki Velidî Togan, tavsif ve mukayese yapmışlardır. Nebahat Duygulu'nun çalışması; transkripsiyon, imlâ, fonetik ve morfolojik inceleme ve bugün kullanılmayan kelimelerin yer aldığı lugatçeyi ihtiva etmektedir. Yusuf Mehmet, Hamza Zülfikar transkripsiyon ve neşr çalışmaları yapmışlardır. İnci Enginün, Ahmet Topaloğlu, Semih Tezcan, Ali Akar ve Gülden Sağol önemli eserler vermiş diğer Türkologlardır. (Sağol, 1997: 382)

Bu çalımaya konu olan Rylands tercümesini ilim alemine ilk tanıtan A. Mingana olmuştur. Daha sonra Z. V. Togan ve A. İnan Kur'an tercümeleriyle ilgili yazılarında bu nüshadan söz etmişlerdir. Eser üzerinde en geniş çaplı araştırma ise Eckmann tarafından yapılmıştır. "Orta Türkçe Sözlüğü"nü hazırlamayı kendisine amaç edinen Eckmann, ne yazık ki bu hususta kaynak eser olarak gördüğü Rylands tercümesi üzerindeki çalışmalarını hayatta iken tamamlayamamıştır. Bu çalışmanın en önemli bölümünü oluşturan sözlüğü, Macar Bilimler Akademisi'nden L. Ligeti'nin sunuşuyla yayımlanmıştır. T. İvânyi Arapça kelimelerin çevriyazısını, È. Jeremiâs ise Farsça kelimelerin çevriyazısını yapmıştır. Eserin en son baskı ve düzelti görevini ise E. Schütz üstlenmiştir. (Ata, 2004: XXI)

O. F. Sertkaya çeşitli tanıtım yazıları yayınlamıştır. R. Dankoff, A. J. Hodrogligeti çeviri ve transkripsiyonunu yapmışlardır. K. Menges bir etimoloji denemesinde bulunmuştur. R. Jaeckel'in çalışmasında Eckmann sözlüğünün eleştirisinin yanında birtakım eklemelerde de bulunmaktadır. S. Tezcan, kimi kelimelerin üzerinde durmuş yanlış kabul ettiği kimi okuyuşları da sebeplerini açıklayarak düzeltmiştir.

Rylands nüshasında eserin yazarı, yazıldığı yer ve tarihi hakkında herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Bu nedenle eser üzerinde türlü sebeplerle söz söyleyen türkologların bu konuda farklı görüşleri olmuştur. Rylands nüshasını ilk olarak tanıtan A. Mingana, yazı özelliklerinden dolayı eseri XV. yüzyıl olarak tarihlendirmiştir. Ayrıca kendi ifadesiyle metin üzerinde yaptığı kısa çalışma sonucu, dil özellikleri bakımından nüshanın Kutadgu Bilig'den çok Rabguzi'nin Kıyasü'l-Enbiyası'na benzediğini ileri sürmüştür. 100 yıl sonraya yani XI. yüzyıla ait olabileceği tahminini yapmış ve bu ilk tercümenin bize kadar gelmediğini ifade etmiştir. Nüsha üzerinde bugüne kadar en kapsamlı çalışmayı yapan Eckmann ise bu konuda tercümenin "on ikinci yüzyıl ile on üçüncü yüzyıl başları Karahanlı edebî dilinin özelliklerini gösterdiğini" söylemektedir. Ligeti, nüshanın dilini Harezmi Türkçesi özelliklerinin de karıştığı Karahanlıca olarak göstermiştir. Ş. Tekin, Rylands nüshasının ilk Farsça tercümeyle aynı zamanda yapıldığını kabul ettiğinden Karahanlı yazı dilinin ilk örneği olarak bu tercümeyle göstermektedir.

2. İnceleme

Dil her an değişim içinde olan bir kültür varlığıdır. Tarih boyunca görevini tamamlayan dil öğeleri, yeni sözcüklere ve dilbilgisi mekanizmalarına yerini bırakırken hem dilin kendi işleyişine göre hareket etmekte hem de etkileşime girdiği yabancı dillerin tesiri altında kalmaktadır. Birkaç yüzyıl içinde, Orta Asyalı Şaman bir kültürken, Uzakdoğulu Budist bir millet olmuş Türkler, Ortadoğu ve Ön Asya'yı fethedip Müslüman olmaya başladıklarında Türkçe de bu hızlı değişime ayak uydurmaya çalışıyordu. Döneminin en gelişmiş medeniyeti olan İslam'ın resmi dili olan Arapça, kadim Yunan ve Roma eserlerini tercüme etmiş, bilim, sanat ve hukuk terminolojisini kurmuştu. İslam Devleti'nin iktidarını eline alan Türk hükümdarları toplum hayatını düzenleyen yasaları Kur'an, Sünnet, Hadis ve Fıkıh'a göre düzenlenmek zorundaydı. Hukuk ve bürokrasi terminolojisi Arapçaydı. Türkçe bu sözcükleri hızla bünyesine almaya başlamıştır ve bunların çoğu soyut kelimelerdir. Muhayyilenin sınırlarını zorlayan teşbih, istiare ve mübalağalarla dolu Acem Edebiyatı da Fars Dili'nin getirdiği armonik yapısıyla Türkçeyi etkilemeyi başarmıştı. Türkçe bu edebî sözcükleri de almıştır ve bunlar da ekseriyetle soyuttur. Tüm bu etkiler altında zamanla Türkçenin soyut kelimelerinin içinde Arapça ve Farsça sözcüklerin oranı arttı.

Bu çalışmada eserdeki Türkçe kökenli soyut kelimeler taranmıştır. Soyut anlamlı oldukları için fiillerin de dahil olduğu incelemeye somut anlamlı sözcükler ve günümüze kadar ses değişimi geçirse de anlam değişimi geçirmeyen kelimeler dahil edilmemiştir. Ele alınan kelimeler söz varlığının dışında kalmış kelimelerdir. Kimi kelime kökleri günümüzde de yaşamakta ve işlek eklerle yeni sözcükler türetmektedir fakat eserdeki anlamlarını Çağdaş Türkiye Türkçesinin söz varlığında yitirmişlerdir.

Çağdaş Türkiye Türkçesi söz varlığının dışında kalmış soyut kelimeler tablosu

Tablo-1

SÖZCÜK	1. ANLAM
1. açukluğ	helal, belirgin
2. açukluk	zafer, fetih, açık, aşikar
3. adırtlaş-	ihtilafa düşmek
4. adna-	değişmek, kötüleşmek
5. adnaş-	ihtilafa düşmek
6. adnat-	değiştirmek, tagyir ve tahrif etmek
7. ağırlıg	kutsal, mübarek
8. ağırlık küsüslük	izzet
9. alkış	selam
10. amarı	bazı
11. amrul-	sakinleşmek, huzura kavuşmak
12. amruş-	huzura kavuşmak
13. amruşmak	huzur, güven
14. andık-	yemin etmek
15. anuk	hazır
16. anut-	hazırlamak
17. anutul-	hazırlanmak
18. ap	halbuki, lakin
19. arıg	arı, pak, temiz, helal
20. arıgla-	tesbih etmek
21. arıglık	münezzeh olma, temizlik
22. arıgsız	pis, necis, murdar
23. arın-	boy abdesti, gusül
24. artak	kötü, fena
25. artaklık	bozgun, fesat
26. artaklık kıl-	fesat çıkarmak
27. artat-	heba etmek
28. artuk	fazla
29. artuk kat-	şirk koşmak
30. artukluk	fazlalık
31. artukluk	zulmetmeyen

32. tilemegüçi	ihtilafa düşmek
33. arturul-	ihtilafa düşmek
34. asıg	fayda, yarar
35. barlama-	tanrının varlığını ikrar etme
36. barlık	güç, iktidar
37. basık-	mağlup etmek
38. bayut-	zenginleştirmek
39. belgü	ayet
40. belgü lüg	açık, aşikar
41. belgü lüg belgü	delil, kanıt
42. belgüsüz	bilinmeyen, gayb
43. bezek	ziynet, süs
44. bıçıg	ahit, anlaşma, yemin
45. biti-	yazmak, takdir etmek
46. bitig	kur'an-ı kerim
47. bitil-	yazılmak, farz kılınmak
48. bođ	çehre
49. bođuğ	renk
50. borğu	sur, kıyamette üflenecek boru
51. boynađu	zorba, cebredici, isyankar
52. bulgak	fitne, fesat, sıkıntı, keder
53. bulgaklık	fitne, fesat
54. bulganuk	fasık
55. bütünlük	yemin, söz
56. bütünlükün	şüpesiz, elbette
57. çoğıcı	kavgacı
58. egirt-	hakim olmak, hükmetmek
59. em	şifa, deva, ilaç
60. emge-	zahmet, eziyet çekmek
61. erklen-	sahiplenmek
62. erklik	mülk, saltanat, kudret
63. esenlik	selam
64. esruk	sarhoş

64.	esrüklük	sarhoşluk
65.	esrüt-	sarhoş etmek
66.	etig	ziynet,mücevher
67.	et öz	can,nefs, kişi, kimse
68.	éw	acele etmek, koşmak
69.	éwdür-	acele ettirmek
70.	éwit-	acele etmek
71.	ewür-	ceza, karşılık
72.	inçıklan-	şikayet etmek
73.	iđi	rab,tanrı, ilah
74.	iglig	hasta
75.	inçlen-	rahatlamak
76.	inçrün-	faydalanmak
77.	inçrüt-	rahatlatmak
78.	irinç	nimet
79.	irinçlen-	zevk sürmek
80.	irinçlendür-	rahat ettirmek
81.	irinçlik	meta, geçimlik
82.	irinçü	kusur, hata, suç, vebal
83.	irte-	haberdar olmak
84.	ķarga-	lanetlemek
85.	ķargış	lanet
86.	ķatlan-	cihat etmek, savaşmak
87.	ķayra	tekrar
88.	keleçü	hikaye, efsane
89.	kesek	mal, eşya, meta
90.	ķın	azap, işkence, eziyet
91.	ķına-	azap etmek, ceza vermek
92.	ķınal-	işkence edilmek
93.	ķınan-	azap edilmek
94.	ķınat-	eziyet etmek
95.	ķınlıg	azap veren
96.	ķirtgün-	inanmak, iman etmek
97.	ķor	zarar
98.	ķoşul-	isnat edilmek
99.	ķönilik	hak, adalet
100.	ķulluk	ibadet, kulluk
101.	ķutluğ	mübarek
102.	ķüçlüg	zorba, zalim
103.	ķüs/şüş	aziz

104.	meñgü	ebedi, ölümsüz
105.	muñad-	çaresiz kalmak
106.	muñsuz	muhtaç olmayan, ganiyy
107.	neñ	şey
108.	oğur	vakit, zaman
109.	oñg	nasip, kısmet
110.	orun	makam
111.	orunluğ	mevki ve makam sahibi
112.	osal	gafil
113.	osallık	gaflet
114.	osan-	gafil olmak
115.	osanuķ	gafil
116.	öd	vakit,zaman
117.	ög	akıl
118.	ögdi	hamd
119.	ögür	kısım, grup
120.	ökünç	pişmanlık, hasret
121.	saķış	hesap
122.	saķışla-	hesap sormak
123.	saķışsız	hesapsız
124.	saķnuķ	takva sahibi, muttaki
125.	saķnuķluķ	takva sahibi olma, takva
126.	saranlık	cimrilik
127.	satıg	ticaret
128.	satıgçılık	tüccarlık
129.	sawçı	peygamber
130.	seç-	vahy etmek, bildirmek
131.	sekirt-	musallat etmek, koşturmak
132.	ser-	sabretmek, tahammül etmek
133.	serin-	sabretmek, katlanmak
134.	sewünçi	müjde
135.	sézig	şüphe, zan
136.	séziglig	şüpheli
137.	sézigsiz	şüphesiz
138.	séz(i)n-	zannetmek, hesap etmek
139.	sézinç	zan
140.	sézindür-	şüphelendirmek
141.	sézindürgen	şüphelendiren

142.	sınar	taraf, kenar
143.	soyurka-	merhamet etmek
144.	sökellik	hastalık
145.	sörçek	efsane, hikaye
146.	sunmaçlık	ibadet etme
147.	tamuğ	cehennem
148.	tan-	inkar etmek, iman etmemek
149.	tan(ı)l-	inkar edilmek
150.	tapuğ	ibadet
151.	tapunğuluk	allah, ilah
152.	tarığlağ	hasılat, kar
153.	tegre	çevre
154.	teg(ü)r-	musibet vermek
155.	teğürmeklik	tebliğ
156.	ter	ücret, mükafat, mehir
157.	tezginç	çember
158.	tokı-	iftira etmek
159.	tolum	tedbir, ihtiyat
160.	tuş-	rastlamak, maruz kalmak
161.	uçuzla-	kahretmek
162.	uğ	kefalet
163.	uğan	muktedir, kadîr
164.	ulaşıklık	akrabalık
165.	uvutluğ	rezil
166.	üdrül-	vaat edilmek
167.	ükek	burç
168.	ülüg	nasip, kismet
169.	ürün	beyaz, parlak
170.	ürünlük	beyazlık
171.	yağuk	akraba, hısım, dost
172.	yağukluk	akrabalık, hısımlık
173.	yalav/waç	peygamber
174.	yañluk	insan

175.	yarag	muktedir olma
176.	yaraglıg	hakikat, hak, gerçek
177.	yaragsız	batıl
178.	yarlıg	izin, müsaade, hüküm
179.	yarlık	emir, ferman
180.	yarlıka-	affetmek, merhamet etmek
181.	yarlıkağlı	rahîm
182.	yarlıkağan	merhametli
183.	yarlıkağan örtgen	gafûr
184.	yarlıkağanrak	en merhametli
185.	yarlıkamak	mağrifet
186.	yarlıkamaklık	rahmet, merhamet
187.	yarlıkāt-	affetmek
188.	yarlıkātu kol-	istiğfar etmek
189.	yarlıkātu tile-	istiğfar etmek
190.	yarukluk	nur
191.	yas	zarar
192.	yazuk	günah, suç, hata
193.	yazuklug	günahkar, suçlu
194.	yek	şeytan
195.	yırat-	lanetlemek
196.	yok söz	iftira
197.	yoklat-	inşa etmek
198.	yoruk	tarz
199.	yuluğ	fidye
200.	yumuş	haber
201.	yük(ü)n-	secde etmek
202.	yünlü-	hafiflemek
203.	yüñül	hafif
204.	yüñüllük	hafiflik
205.	yüñült-	hafifletmek
206.	yüzlüg	itibarlı, şerefli

206 madde başı kelime saptanmıştır. Bu kelimelerin "adna-" hariç hepsi Arapça ve Farsça sözcüklerin ödünç alınması sebebiyle unutulmuştur.

Kimi sözcükler bugün de söz varlığında bulunur fakat ses ve anlam değişimleri geçirmişlerdir. Mesela "arığ" sözcüğü "arı" biçimiyle "temiz, duru" anlamına gelmektedir ama "helal" anlamını kaybetmiştir. İlaveten "yüzlüg" yani "yüzlü" sözcüğü "itibarlı, şerefli" anlamına gelirken bugün bu kullanımını kaybetmiştir fakat olumsuz "yüzsüz" olarak "şerefsiz, itibarsız" anlamını korumaktadır.

Ele alınan kelimelerin bir kısmının kökü eserdeki anlamlarıyla Standart Türkçede yaşamasa da hala daha işlektir. Örneğin "açukluk/açuk/aç-" kökü hala işlektir fakat "açukluk" sözcüğü yerine "zafer, fetih" kelimesi kullanılmaktadır. "tapuğ" sözcüğü de "tap-" kökünde yaşamasına rağmen "ibadet" anlamını kaybetmiştir. "art-, kına-, sez-, tap-" gibi örnekler günümüzde de işlektir.

Tetkik edilen malzemenin geriye kalan kısmı Çağdaş Türkiye Türkçesi söz varlığının dışında kalmış soyut anlamlı kelimelerden oluşmaktadır.

İncelenen kelimelerin günümüze kadar geçirdiği değişimleri 3 ana başlık altında toplayabiliriz.

1. Ses değişimi geçirmeyip anlamı değişen kelimeler

arın-, bütünlük, bezek, esenlik, kıtan-, kına-, kulluk, seç-, söz, yas, yok.

2. Ses ve anlam değişimi geçiren kelimeler

ağırtlaş-, açukluk, açukluk, ağırlık, ağırlık küşüşlük, arığ, arığla-, arıgık, arıgsız, artak, artuk, artuk, kat-, artukluk, artukluk tilemegüçi, arturul-, barlama-, barlık, basık-, bayut-, belgü, belgü-lüg, belgü-lüg belgü, belgüsüz, bođ, boğuğ, borğu, boynağu, bulğak, bulğaklık, bulğanuk, bütünlük, egirt-, emge-, éw, éwdür-, éwit-, ewür-, kınal-, kınan-, kınat-, kıtluğ, küçlüğ, satığ, satığçılık, sawçı, sewünçi, séz(i)n-, sézig, séziglig, sézigsiz, sézinç, sézindür-, sézindürgen, tapuğ, tapunğuluk, tarığlağ, teg(ü)r-, tegre, tegürmeklik, tolum, ülüg, yağuk, yağukluk, yazuk, yazukluğyüzlüg.

3. Unutulan ve işlevliğini yitiren kelimeler

ađna-, ağnaş-, ağnat-, alkış, amarı, amrul-, amruş-, amruşmak, andık-, anuk, anut-, anutul-, ap, artaklık, artaklık kıl-, artat-, asığ, bıçığı, biti-, bitig, bitil-, çoğıcı, em, erklen-, erklik, esrük, esrük-lük, esrüt-, et öz, etig, idi, iglig, inçıklan-, inçlen-, inçrün-, inçrüt-, irinç, irinçlen-, irinçlendür-, irinçlik, irinçü, irte-, karğa-, karğış, kayra, keleşü, kesek, kın, kınlık, kırtgün-, kor, koşul-, könilik, küs/şüş, meñgü, muñad-, muñsuz, neñ, oğur, oñg, orun, orunluğ, osal, osallık, osan-, osanuk, öd, ög, ögdi, ögür, ökünç, sakış, sakışla-, sakışsız, saknuğ, saknuğluk, saranlık, sekirt-, ser-, serin-, sınar, soyurka-, sökellik, sörcük, sunmaklık, tamuğ, tan-, tan(ı)l-, ter, tezginc, tokı-, tuş-, uçuzla-, uğ, uğan, ulaşıklık, uvutluğ, üdrül-, ükek, ürüñ, ürüñ-lük, yalav/waç, yañluk, yarağ, yarağlık, yarağısız, yarlık, yarlık, yarlıka-, yarlıkağan, yarlıkağan örtgen, yarlıkağanrak, yarlıkağlı, yarlıkamak, yarlıkamaklık, yarlıkat-, yarlıkatu kol-, yarlıkatu tile-, yarukluk, yek, yırat-, yoklat-, yoruk, yuluğ, yumuş, yük(ü)n-, yüñlü-, yüñül, yüñüllük, yüñült-

Sonuç

İlk maddede "ses değişimi geçirmeyip anlamı değişen kelimeler" listelenmiştir. Bunlar yaşayan sözcükler olduğu halde tercümedeki anlamlarını yitirmişlerdir. Örneğin, "arın-" sözcüğü hala daha *temizlenmek* anlamını taşır fakat "gusül" anlamını kaybetmiştir. "beze-" bugün de *süslemek* anlamındadır, "bezek" sözcüğü şu an işlek olmasa da anlaşılabilen ve Standart Türkçe'nin içinde yer alabilecek bir kelimedir.

İkinci maddede "ses ve anlam değişimi geçiren kelimeler" listelenmiştir. Bu maddedeki sözcüklerin ses değişimi geçirmiş versiyonları Çağdaş Türkiye Türkçesinde yaşamasına rağmen tercümedeki anlamlarını kaybetmişlerdir. Mesela, "ağırlık" *kutsal, mübarek* anlamında kullanılmıştır, günümüzde de aynı kökten gelen "ağırlık" sözcüğü Türkçe söz varlığında yer almaktadır fakat eserdeki anlamını yitirmiştir. " borğu"

kelimesi de "boru" yani *nefesli enstruman* manasındadır ama günümüzde "sur" kelimesi bu sözcüğün yerini almıştır.

Son maddede ise "unutulan ve işlevliğini yitiren kelimeler" listelenmiştir. Bu sözcükler yerini Arapçadan ve Farsçadan geçen eş anlamlılarına bırakarak unutulmuşlardır.

KAYNAKÇA

ZÜLFİKAR, Hamza (1974). "Çağatayca Bir Kur'an Tefsiri", *Türkoloji Dergisi*, c. 6, sy. 1, 1974.

ÖZKAN, Mustafa (2011). "Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Ortaya Konan Tercüme Tercümelerin Türk Diline Etkisi", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Kış 2011.

SAĞOL, Gülden (1997). "Kur'an'ın Türkçe Tercüme Ve Tefsirleri Üzerinde Yapılan Çalışmalar", *Türklük Araştırmaları Dergisi* 8, İstanbul.

ATA, Aysu (2004). *Türkçe İlk Kur'an Tercümesi. Karahanlı Türkçesi (Rylands Nüshası) Giriş-Metin-Notlar- Dizin*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.